

Könyvtárostanárok beszélgetéssorozata az alap- és továbbképzésről

A Bod Péter Társaság égisze alatt gyakorló könyvtárostanárok munkacsoportjának beszélgetéssorozata indult a budapesti Berzsényi Dániel Gimnáziumban. A megbeszélések középpontjában iskolai könyvtári témák, valamint a könyvtárostanárok képzési formái és lehetőségei állnak – különös tekintettel arra, hogy nekünk, könyvtárostánároknak jelenleg még nincs lehetőségünk pedagógus szakvizsgát tenni a saját szakirányunkon belül.

A 2004 februárjában kezdődött sorozat nyolc állandó kolléga véleménycseréjének indult, azaz a céllal, hogy egy gyakorlatközpontú képzés és továbbképzés tematikája körvonalazódjon, s kidolgozott javaslatokat tehessünk a megfelelő felsőoktatási képzőintézményeknek. A szakmai beszélgetésekbe időnként további kollégák is bekapcsolódtak, érdeklődésüknek megfelelően.

A munkacsoport állandó résztvevői az alábbi könyvtárostanárok: *Bondor Erika* (Berzsényi Dániel Gimnázium, Budapest), *Gazda Anna* (Szemere Bertalan 12. Évf. Isk., Bp.), *Lázár Attiláné* (József Nádor Ált. Isk., Üröm), *Molnárné Vörösmarti Ágnes* (Németh László Gimnázium, Bp.), *P. Szabó Melinda* (Könyves Kálmán Gimnázium, Bp.), *Pappné Vőneki Erzsébet* szaktanácsadó (XIII. kerületi PSZK), *Takácsné Hanke Zsuzsanna* (Gárdonyi Géza Ált. Isk., Bp.) valamint *Ugrin Gáborné* nyugalmazott könyvtárostánár, a Bod Péter Társaság elnöke.

Vendégek voltak még *Főrhécz Istvánné* (Bikszádi Úti Ált. Isk., Bp.), *Jerkné Bolczár Edit* (Csata Utcai Ált. Isk., Bp.) és *Pfuscher Emese* (Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium).

A hétfőnkénti szakmai találkozókra előre rögzített tematika szerint haladtunk-haladunk. A tervezett hat alkalom mindegyike a könyvtárostánári munka egyes területeit öleli fel, s minden alkalommal kiemelten foglalkozunk egy adott korosztály könyvtárpedagógiai kérdéseivel, az általános iskola alsó tagozatától kezdve a középiskolai korosztályig, az érettségi követelményekig.

Mivel a tematikát a sorozat elején rögzítettük, mindenkinek módjában áll előre felkészül-

ni, átnézni az adott terület problémáit, átgondolni a saját gyakorlatát. Az egyes korosztályok könyvtárpedagógiai kérdéseire minden alkalommal egyikünk – az adott korosztállyal foglalkozó kolléga – tartott egy rövid beszámolót, mintegy vitaindítóként. Ezek a beszámolók arra is jók, hogy szembesüljünk azzal, hogy sokan küszködünk hasonló nehézségekkel. Tanulságos viszont az, hogy ki-ki milyen megoldási módokra jutott, milyen gyakorlati módszereket dolgozott ki az érintett iskola helyi sajátosságainak megfelelően.

Az alábbiakban röviden ismertetem az első két szakmai beszélgetésen elhangzottakat.

I. alkalom: A könyvtárostánár felelőssége, könyvtárvezetési feladatok (2004. február 9.)
Kiemelt korosztály könyvtárpedagógiai problémái: általános iskola alsó tagozat (ismertette: *Főrhécz Istvánné*)

Az első alkalommal számba vettük az iskolai könyvtár alapidokumentumait. Bevezetesként beszélgettünk a *könyvtárvezetésről* annak kapcsán, hogy önálló felelősséggel bíró egység-e az iskolai könyvtár. Ugrin Gáborné provokatívnak szánt kijelentése után – miszerint a könyvtárostánár nem könyvtárvezető – megegyeztünk abban, hogy bizony a könyvtárostánárnak is kell szervezési-vezetési feladatokat ellátnia, még akkor is, ha nem kinevezett vezető. Főként akkor szembetűnő ez, ha kettő vagy több könyvtárostánár dolgozik együtt, hiszen valakinek vállalnia kell a munkafolyamatok koordinálását, a *szervezési, tervezési feladatokat*. Mindezeket az egy személyes iskolai könyvtárban is el kell látni. A *könyvtárostánár felelőssége* mindkét esetben egyértelmű: ő a könyvtárvezető – de természetesen nem könyvtárigazgató. Ha több könyvtárostánár dolgozik együtt, akkor a munkaköri leírásban egyértelműsíteni kell, hogy ki a megbízott könyvtárvezető. A jelenlévők beszámoltak olyan gyakorlatról, hogy könyvtári munkaközösséget alakítottak ki, így a könyvtár vezetője – mint munkaközösség-vezető – pótlékot is kaphat.

Leszögeztük azt, hogy az *iskolai könyvtár az iskola szerves része*, ezért az iskola igazgatójának a vezetése alá tartozik – ám szakmai kérdésekben természetes, hogy a könyvtárostánár(ok) felelőssége az ott folyó munkával kapcsolatos döntések meghozatala. A jó működés érdekében

a fent említett *munkaközösség* létrehozását tartjuk kívánatosnak, amelynek munkájában az azt létrehozó könyvtárostánár(ok)on kívül részt vesznek humán és reál területen dolgozó tanár kollégák is. A munkaközösség félévenként ülést tarthat, amelyen együttesen készítik elő a szükséges döntéseket (például a szükséges beszerzések fontossági sorrendjét, a könyvtári szakórák, könyvtárhasználati órák előkészítését).

Átgondoltuk a könyvtárostánár iskolán belüli és iskolán kívüli kapcsolatait, *szakmai kapcsolattrendszerét* is, valamint azt, hogy ezek miben segíthetik a munkánkat.

Az *alaplokumentumok* közül hangsúlyosan az iskolai könyvtár szervezeti és működési szabályzatáról és annak mellékleteiről beszélgettünk, de szó volt a statisztikákról, az éves munkatervekről, az iskolai könyvtárak helyzetképéről, valamint az ebből kiinduló fejlesztési tervről is. Az szmsz lehetőleg ne legyen bő lére eresztett típuszöveg, hanem az adott iskola helyzetének, jellegzetességeinek megfelelő, a gyakorlati munkát megalapozó, a munkafolyamatokat, a működést pontosan szabályozó dokumentum.

A szervezeti és működési szabályzat mellékletei:

1. A könyvtár története

Az iskolai könyvtárak történetét kevés iskolai könyvtári szmsz tartalmazza, pedig utólag már sokkal nehezebb rekonstruálni. Ha egyszer elkészítjük, akkor elég háromévenként kiegészíteni. Sok iskolában azonban nehézségekbe ütközik a könyvtár történetének feltárása, mert nincsenek rendelkezésre álló források. Kidolgozása viszont rangot ad a könyvtárnak az iskola hierarchiájában, nem beszélve arról, hogy mindez kultúrtörténeti tevékenység is. Az alapító okiraton kívül tartalmazza a könyvtár főbb fejlődési szakaszait, 3–5 évenkénti kiegészítésekkel.

Ügyeljünk arra, hogy legyen rendben az iskolai könyvtár iratanyaga is, selejtezzük rendszeresen a selejtezhető iratokat, őrizzük meg viszont rendezetten az előírt anyagokat. (Alapító okirat és esetleges módosításai, leltárkönyvek, selejtezési jegyzőkönyvek, leltározási jegyzőkönyvek, öt évig a számlamások – mivel az eredeti számlák a gazdasági osztályon vannak –, pályázati iratanyagok a pályázatok előírásai szerint stb.)

2. Munkaköri leírások

Lényegre törőek legyenek, és *ne legyenek azonosak az éves munkatervvel*. A munkaköri leírás tartalmazza a könyvtár felelősének feladatait, a könyvtárostánárok kötelezettségeit, az irattár és a statisztika kezelését. (Az éves munkaterv pedig időrendben az arra a tanévre vonatkozó feladatok részletesebb kifejtése.) A munkaköri leírás megfogalmazásakor arra is kell ügyelnünk, hogy minden mozzanata a későbbiekben mint követelmény jelenik meg, és számonkérhető – tehát ha belefoglaljuk valamilyen nem közvetlenül a könyvtárostánári alapfeladatok ellátását célzó tevékenységünket, az nem túl kedvező. (Kedves és önként végzett elfoglaltságaink, egyes megbízásos munkáink így könnyen számonkérhető kötelességekké válhatnak...) Az éves munkatervbe viszont betehetjük aktuális feladatainkat, a munkaköri leírásban nem szereplő, az adott tanévben felmerülő megbízásokat is.

3. Állománygondozás

Ennek a területnek a dokumentuma a *gyűjtőköri szabályzat*, amelynek tartalmaznia kell az *állománygyarapításnak*, az *állományból való kivonásnak*, a *leltározásnak*, a *könyvtár átadásának-átvételének* szabályait. (Ennek az összeállításában irányadó a 3/1975. (VIII. 17.) KM–PM együttes rendelet a könyvtári ellenőrzésről, valamint ennek 1978-as módosítása. (Műv. Közl. 1978. 9. sz. p. 413–419.)

Ide tartoznak az *állományvédelem* szabályai, az esetleges *különgyűjtemények* megnevezése és leírása (pl. iskolatörténeti, muzeális gyűjtemények stb.).

4. Állományfeltárás

A katalógusszerkesztés szabályai, ha számítógépes feltárás, valamint retrospektív konverzió folyik a könyvtárban, annak a szabályai, a raktári rend.

5. Könyvtárpedagógiai program

Kívánatos, hogy a könyvtárpedagógiai program, a könyvtárhasználatra nevelés, a könyvtárhasználati tantervek szerves részét képezzék az iskola pedagógiai programjának és helyi tantervének – ezért céljainkat építsük be az iskola pedagógiai programjába! Elkészítése a NAT, illetve a kerettantervi követelmények figyelembe vételével történhet.

6. Házirend

A könyvtár használatának szabályait rögzíti (kölcsonzás, helyben használat, szolgáltatások, nyitva tartás, viselkedési szabályok stb.).

Az iskola házirendjének képezze ez is szer-
ves részét.

A szakmai tanácskozás másik részében az iskolai könyvtári munka alsó tagozatos feladatait beszéltek meg. Gyakorlati tapasztalatait Főrhécz Istvánné osztotta meg velünk.

II. alkalom: **Állománygondozás (gyűjtőkör, gyarapítás, apasztás, állományellenőrzés, átadás-átvétel stb.)** (2004. március 1.)

Kiemelt korosztály könyvtárpedagógiai problémái: az 5–8. évfolyam (ismertette: *Molnárné Vörösmarti Ágnes*)

Az előző alkalom szűkre szabottsága miatt visszatértünk még néhány gondolat erejéig az átadás-átvétel kérdésére. Sok kollégának okozott-
okoz ez gondot, ezért megbeszéltük, hogy mit kell(ene) tartalmaznia az átadási, illetve az átvé-
teli jegyzőkönyvnek.

Az átadás szempontjai:

- Feljegyzés a könyvtár történetéről, a könyvtári életről. Az irattár tartalmazza a korábbi szmsz-t, legyenek ott az éves munkatervek, a fejlesztési terv legyen hozzacsatolva. Mellékelni kell az addigi munkaköri leírást és a munkarendet is!

- Kapcsolatrendszer ismertetése (házon belül és intézményen kívül)

- Gazdasági helyzet, eszközellátottság, eszközléltárak (nyilvántartások, dokumentáció)

- Az állomány gazdasági átadása-átvétele: a közösen elvégzett leltározás, az ezt rögzítő jegyzőkönyv. Emellett jelezni kell az állomány összetételét, arányait, a fejlesztési szánt területeket!

- Az állománygyarapítás módjai: beszerzési kapcsolatok, szerződések átadása, illetve az iskolán belül a beszerzést segítő szaktanárok, munkaközösség-vezetők megnevezése

- Feljegyzés az állomány feltárásáról (valós kép a feltárás mértékéről, arányairól; katalógusok építése, számítógépes adatbázis állapota, leltárkönyvek átadása stb.)

- A kölcsönzés helyi gyakorlata, szabályozása (könyvek visszavétele, elveszített könyvek

pótlása, térítése stb., letéti állományok az iskolán belül, felelőseik)

- Aktuális problémák jelzése (ne kezdje az utód a problémák megoldását előlről, a nulláról)

Az átvétel szempontjai:

- A könyvtár átvételekor az elején ragaszkodjunk a teljes dokumentáció megismeréséhez!

- Ragaszkodjunk a szabályos átadás-átvételhez (legalább két hét átfedés legyen a munkába álló és a felmondását töltő könyvtáros között, az előddel együtt kell végezni a leltározást stb.).

- Mindenről készüljön jegyzőkönyv: irattár, pecsétek, eszközléltár hivatalos átvételéről, a könyvtárpedagógiai helyzetről, a könyvtár anyagi helyzetéről, a közös leltározás végeredményéről. (A leltározás során hiányként elfogadható *káló*: négy ezrelék.)

Az állománygondozás területéről a *feldolgozást* egy folyamatára segítségével tekintettük át. Az állomány összetételének tervszerű alakítása a gyűjtőköri szabályzat pontos betartásával és alkalmazásával lehetséges. Az állományból történő *kivonás* szabályait, irányelveit is fontos rögzíteni a gyűjtőköri szabályzatban. (Jó gyakorlati megoldás lehet, ha egyes állományrészeket közösen nézünk át az adott szakterület egyik szaktanárával – különösen a tartalmilag elavult műveket szűrhetjük ki így!)

Az *állományvédelem* jogi kérdései (ki miért felelős, a könyvtáros és az olvasó anyagi felelősségének kérdései) mellett az állomány fizikai védelméről is beszélünk. A károsodások megelőzése és a restaurálás előkészítése, megszervezése is a könyvtárosi feladatok közé tartozik.

Felmerült, hogy vitás helyzetek, szakmai problémák, jogviták, jogértelmezési eltérések esetén jó lenne, ha lehetőségünk volna nekünk, könyvtárostanároknak szakmai szervezettől, szakértőtől, szaktanácsadótól elvi állásfoglalást kérni. Egy ilyenfajta intézményi háttérrel könnyebb lenne elérni a szakmai érdekek érvényesítését, s egy esetleges támogató állásfoglalás nagyon megkönnyítené számunkra a szakmai érvelést az iskolák vezetésével, a fenntartókkal szemben.

Ezen a munkamegbeszélésen a továbbiakban a felső tagozatos korosztály könyvtárpedagógiai feladatait beszéltek meg, s egy lehetséges megoldási módról számolt be részletesen Molnárné Vörösmarti Ágnes a Németh László Gimnázium kisgimnazistáinak tartott könyvtárhasználati blokk kapcsán.

Kisebbsajta vita kerekedett az internet használatával kapcsolatban. Ugrin Márta vetette fel, hogy kell-e nekünk egyáltalán tanítani az informatika történetét, elméletét, nem az informatika tanár dolga lenne-e ez? A kollégák többsége szerint az internettel azért érdemes a könyvtárhasználati órákon is foglalkozni valamilyen szinten, hogy a tanulók értelmes dologra, információkeresésre is megtanulják használni – egyébként csupán szórakoztató eszköz, sőt, időnként káros eszköz lenne a kezükben...

A munkacsoport következő találkozóit 2004. március 22-én, március 29-én, április 26-án tartotta a Berzsényi Dániel Gimnáziumban. Az utolsó, június 8-ai találkozón értékeltük a beszélgetéssorozat eredményeit, és elgondolkodtunk az esetleges folytatásról is. A szakmai információ- és tapasztalatcsere szempontjából mindenképpen hasznosnak találtuk ugyanis ezeket a találkozókat.

Bondor Erika
könyvtárostanár

(Köszönetemet fejezem ki Bondor Erika kolléganőnek, mert fogadott bennünket, s mert lehetőséget biztosított arra, hogy szakmai kérdéseinket megbeszélhessük hivatalos értekezletet, kötelező – akkreditált – továbbképzési formát mellőzve, hivatástudatunk által ösztönzött tanácskozási keretben. Témáink további részéről az őszi számban kívánunk összegező írásban hírt adni. – Ugrin Gáborné, a csoport tagja.)

Völgységi Könyvfesztivál

Völgységi Könyvfesztivál negyedik alkalommal. Minden önhittség nélkül állíthatjuk, hogy Bonyhádon, a Perzsel-kertben *Supka Géza* 1927-ben megfogalmazott gondolatai – „az évnek egyik napján az ország minden városában és falujában könyvnap rendeztessék ... (melynek) gerincét a festői könyvvásár teszi ki, amely a városnak lehetőleg valamely csendes terén, amennyire lehetséges, történelmi épületek vagy természeti szépségek keretében folyik le...” – ismét valóra váltak.

Írók, költők, kiadók, olvasók, könyvek találkoztak az árnyat adó, évszázados tulipánfák és az éppen virágba boruló hársak árnyékában. A háromnapos rendezvényen az idei évben huszonöt kiadó képviseltette magát, nyolc író-olvasó találkozó volt, s hét könyvbemutatóra és kiadói

bemutakozásra került sor. A könyvek mellett az idén filmeket, CD-ROM-okat is bemutattak. Érdekessége volt az idei fesztiválnak, hogy két helyi szerzővel is megismerkedhettek a látogatók. *Bayer Béla*, aki bonyhádi költőként vált ismertté és pár éve Németországban él, *A holnap arcába* című kötete kapcsán beszélgetett a találkozó résztvevőivel. *Gruber László*, a bonyhádi gimnázium tanára, jól használható tankönyvet írt *Ausztrália, Óceánia és az Antarktisz természetföldrajza* címmel, amelyet a Szegedi Egyetem docense, *dr. Karancsi Zoltán* ajánlott figyelmünkbe.

Ha az író-olvasó találkozók közül ki kellene emelnem a legnépszerűbbeket, akkor *Csoóri Sándor és Lázár Ervin* nyitná a sort.

Elmondhatjuk, hogy erre a három napra Bonyhád ismét a magyar irodalom központi helyévé vált.

A kedvezményes könyvvásárt sokan kihasználták. A legnagyobb kedvezményt az Osiris Kiadó adta, s így számos kézikönyv jellegű kiadványt tudott – a magánszemélyek mellett – több kistéleplési könyvtár is megvásárolni.

Szerettünk volna „három megyés könyvtáros-találkozót” létrehozni, de végül ez Somogyra és Tolnára fogyott. Majd jövőre. A somogyi kollégák mind a három napot itt töltötték, s úgy gondoljuk, nem bánták meg.

Az idei esztendőben is kiadtuk a legnépszerűbb kiadó, árusító és a legszebb könyv díját. Az előző évhez hasonlóan a Minerva Nova Kiadó

